

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Dávid Ferencz. Születésének négyszázados emlékünnepeére kiadja a Magyarországi Unitárius Egyház. Irta: Dr. Kiss Ernő. Kolozsvár, 1910. Gámán János örököse. 93 l. + 2 sztl. levél. — Dávid Ferencz születésének négyszázados fordulója alkalmából az unitárius Egyházi Főtanács pályázat útján kívánt gondoskodni arról, hogy a nagy reformátor életrajza „Jakab Elek művének fölhasználásával oly alakban kerüljön a magyar olvasóközönség kezébe, hogy ne csak a szakférfiakat érdekelje, hanem lehetően vonzó és tanulmányos olvasmánya legyen mindazoknak, kik Dávid iránt nemcsak mint hitűjítőt, hanem mint történetünk egyik kiváló férfija iránt is érdeklődnek.“ E szempontok szerint készült saját előszava szerint Kiss Ernő munkája. Kilenecz arányos szakaszra osztotta. Az első négyben Dávid pályáját a váradi disputációig tárgyalja. A nevezetes disputának és az unitárius vallás törvényesítésének egy-egy külön szakaszt szentel s itt, sikerei delén külön szakaszban méltatja Dávidot mint író és szónokot is. János Zsigmond halála után megváltozott Dávid helyzete. Az új uralkodó a régi kath. vallás híve volt s a vallásos forrongásokat már csak azért sem nézte jó szemmel, mert azok éppen Erdély hegemon magyarságát szaggatták veszekedő felekezetekre. Az irodalmi viták elfajulásait éppen ezért a cenzurával korlátolja s ez az intézkedése a virágzó unitárius irodalmat érinti legérzékenyebben. Szervezkedik s előnyomul a református egyház s Dávid két tűz közé jut. E válságos esztendőket, a zsidózás vádjáig és az utolsó zsinatig újra külön szakasz tárgyalja s az utolsó — a legrövidebb Dávid elíteltetéséről szól.

A szerző vonzóan vezeti be olvasóit Dávid Ferencz korába s elevenen tárgyalja nagy kor- és tárgyismeretet kívánó anyagát. Dávid példásan türelmes felfogását Dávid saját nyilatkozataival, a váradi disputa képét a vita jól megválasztott szemelvényeivel illusztrálja s az unitárius vallás törvényesítésével kapcsolatban ismerteti Dávid hit- és erkölcesstanát. Könyvének a szónok és író jellemzése

a legönállóbb és nagyon értékes fejezete, de az egész műben megismerhetünk minden lényegest Dávid Ferenczről, pályájáról, törekvéseiről és tanításairól, s a feldolgozás az eddig inkább csak a szakemberek által ismert anyagot új, élvezetes, könnyű alakban viszi közönsége elé, mivel bizonyára nagyban hozzájárul ahhoz, hogy Dávid Ferencz alakját általánosabban ismertté és tiszteltté tegye. A könyvet melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. Ára 2 korona. Megrendelhető az unitárius egyház levéltárától s kapható Lepage Lajos könyvkereskedésében is Kolozsvárt. (Kl.)

Kisztei Péter: Üstökös csillag. Kassa. 1683. Harsányi István: Kisztei Péter élete és munkái. Sárospatak. Dani és Fischer. 1910. 8r. 68 + 22 l. Ára 1 K 60 f. — A Halley-üstökös 1680—81-ki megjelenése tette actualissá 1683 ban Kisztei Péter kis munkájának kiadását, mely tulajdonképpen két predicatio az üstökösök jelentőségéről. A munkát a szerző Thököly Imrénének ajánlotta. Példányai az idők folyamán úgy meggyérültek, hogy ma mindössze 3 ép és egy csonka ismeretes belőlük. A ritkaság s a Halley-üstökös idéni feltűnésével járt alkalmosság indította leginkább Harsányi Istvánt arra, hogy a kis munkát Szilády Áron buzdítására kiadja s megírja hozzá Kisztei Péter rövid életrajzát. A két predicatio, melyeket Harsányi munkája végén külön ismertet és méltat, értékes kortörténeti adalék s Kisztei Péter — kinek úgy látszik, hogy igazi vezeték nevét a munkájában a Kisztei név után előforduló S. betű rejtegeti — új név irodalomtörténetünkben, a mennyiben életével Harsányi foglalkozik legelőbb. Csak gyér adatok maradtak róla. Ezeket Harsányi ügyesen csoportosította s kellően méltatja Kisztei munkáját is. Az eredeti munka ujranyomatásánál — a mennyiben a nyomdaviszonyok engedték — megtartotta a kiadás bibliografiai kívánalmait s új emléket állított egyháza derék papjának és írójának. A kis kötetet Kisztei munkájának rövid méltatása és egyetlen ismeretes magyar verse fejezi be. (Kl.)

Nagy emberek ezimen dr. Gál Kelemen főmunkatársunktól 20 lapra terjedő füzet jelent meg, mely az Erdélyi Irod. Társaságban tartott érdekes felolvasását foglalja magában.

Gajdács Pál költészete. Irta: Dr. Kemény Gábor. Gyoma. 1910. 38 l. Szegény Petőfire ugyancsak rossz idők járnak mainapság. Nemcsak a *halál rokonai*, a *Nyugat* fiatal óriásai veregetik vállon s emelik föl magukhoz azon a jogezimen, hogy benne is volt egy kicsi önbizalom, de a mióta a Komjáthy hangos kiásása

a kritikusok megdagađt önérzetét is külön úton járó fölfedezésre kergeti, sohasem lehet tudni, melyik gyanútlanul verselgető ártatlan poétát éri az a balséttel föléró megtiszteltetés, hogy a Petőfi jobboldalára tessékeltetik. A ki nem ismeri Kemény Gábort, könyvének a címéből könnyen azt hihetné, hogy ő is ilyen átértékeléssel akarta meglepni a világot, hiszen ő is felfedező útra indul. Ám ez az aggodalmunk hamar eloszlik. Kemény Gábor nem *átértékel*, nem tetszeleg a nagyotmondásban, csak szíve egész melegével megszeretett egy költői lelkületű, nemes gondolkozású önzetlen embert, ki átérzi s egész életét alárendeli a maga népnevelő hivatásának. Az embert szerette meg Kemény s ezt a szeretetét átvitte a költeményekre is, mintegy magának adva számot az élvezetről. Nem baj. A költeményeknek nem árt, hiszen eddigelé sem pályáztak a halhatatlanságra. Ha igaz, a mit a mai Wildeért rajongó világban hirdetünk, hogy a költő annyit ér, mint a költészete, egyszer-másszor nem árt, ha a verset is fölbecsüljük annyira, mint az ember. P. M.

Evangelikus lap czimen *Raffay* Sándor budapesti ág. ev. lelkész és *Sztehlo* Kornél ügyvéd Budapesten egyházi lapot adnak ki. Előfizetési ára 16 kor.

Pályázat egyházi beszéd írására a Bedő Albert-féle díjra.

Közönséges vasárnapi ünnepre népszerű nyelven unitárius egyházi beszéd irandó a protestáns hitélet szabadelvű irányának szellemében s a nép vallásos hitének és erkölcsi érzésének serkentésére. A beszéd Pál apostol rómaiabeliekhez írt levele 8. r. 39. versében foglalt ez alapigékre irandó: „Sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény el nem szakaszthat minket az Istennek szerelmétől, mely van a mi urunk Jézus Krisztusban.“

A beszéd terjedelme Ciceró betűkkel nyomtatva nyolcad alakban legfennebb 12—16 oldalra terjedhet. A pályadíj száz kor., mely a bírálat kihirdetése után csak abszolút becsü eredeti beszédnek adatik ki. A bírálat eredményét az 1911. évi egyházi főtanácson hirdetik ki; a bírálatot pedig az E. K. Tanács által a kolozsvári unitárius kollegiumban tanító felszentelt tanárok és lelkészek köréből, az E. K. Tanács által választott bíráló-bizottság teljesíti.

Pályázhat minden felszentelt unitárius lelkész, kivéve az előbb említett kollegiumban tanító lelkészeket és tanárokat. A pályaművek idegen kézzel irandók le és jeligével látandók el, szerző neve pedig külön borítékba zárandó s az a boríték a pályamunka jeligéjével látandó el. A pályaművek 1911. évi május hó 1-ig posta útján az unitárius püspöki hivatalhoz küldendők be, később beérkezett művek pályázatra nem bocsáttatnak. A pályamű a nyertes szerző tulajdona marad, de a „Keresztény Magvető“ czimű unitárius folyóiratban kiadatik.

Nyomatásban már megjelent beszédek nem versenyezhetnek.

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt, 1910. évi december hó 1-én tartott üléséből.

Ferencz József

unitárius püspök.

Végh Mihály

titkár.

KÜLÖNFÉLÉK.

Tolstoi. Eltűnt a puszta végtelenségén, melyre Jasna-Poljanából nyugtalanul kiszállt. A nagy orosz pusztának egy kis helysége volt utolsó állomása az oroszok nagy írójának és vallási reformatorának. Szépirodalmi művei megszerezték számára a világ elismerését. Benső szükségtől hajtva, azután élete hátralevő részét vallási reformnak szenteli. Folyóiratunk annak idején ismertette gondolkodását, mely nem egy pontban egyezik az unitárius és az ehhez hasonló szabadelvű keresztény felfogással; de különbözik is. Vallási elveinek gyakorlata s azután iratai ezt a különbözőséget még növelték. Tolstoi az őskereszténységből nemcsak a szigorú életmódot és a hősies jelleget akarta megtartani, hanem az abban annyira túlsúlyban levő socialis és eschatologikus elemeket is, a mivel a vallási elem szenvedett hátrányt. Tolstoi is ki akarta választani az őskereszténységből azokat az elemeket, a miket ő lényegeseknek ítelt és kiküszöbölni azokat, melyeket nem azoknak tartott. Csakhogy a miket ő lényegeseknek választott ki, nagy részben nem ugyanazok, miket a szabadelvű keresztények tartanak annak. Bizonyos pontokban nagyon közel állanak egymáshoz s másokban meg nagyon is távol egymástól. De bármi legyen a sorsa vallási reformjának, kétségtelen, hogy ő a keresztény lelkiismeret egyik kiváló történelmi megtestesülése volt. S ha a tolstoismust szabadelvűsége mellett alányomná is annak határozatlan mysticismusa, Tolstoi a költő, az elbeszélő író a halhatatlanság szárnyain lebeg s fog lebegni mindig a nagy orosz puszta felett, a mivel világ előtt.